

PRO ZAHŘÁDKÁŘSKOU PRAXI 11

K SEZNAMU POVOLENÝCH ODRŮD U JEDNOTLIVÝCH OVOCNÝCH DRUHŮ

II. část

Dokončení z listovky č. 7

Hájkova muškátová reneta* je stará zahrádkářská odrůda domácího původu, hodící se pro polohy s vyšší vzdušnou vlhkostí. Její výhody spočívají zejména v brzkém nástupu plodnosti, která je vysoká a naprosto pravidelná, ve velmi dobré chuti a dlouhé uchovatelnosti plodů za předpokladu dostatečné vlhkosti skladovacího prostoru, a odolnosti proti strupovitosti. Hodí se na všechny tvary prostorové i plošné na středně bujných podnožích, zejména na M IV. V nevhodných klimatických podmínkách plody praskají.

Scarlet Staymared* je červenou mutací odrůdy Stayman Winesap. Oproti mateřské odrůdě má krásnou, i když tmavě červenou barvu slupky, větší velikost a i lepší chuť. Jde o odrůdu velmi mrazuvzdornou. I když nástup plodnosti je pozdější, je velmi dobrá a každoroční. Nároky na půdu a stanoviště nejsou veliké, nejlépe se daří v dostatečně vlhkých půdách a středních jabloňových polohách. Lze ji pěstovat i na vyšších tvarech, nejlépe však prospívá na nízkých tvarech plošných i prostorových na všech podnožích včetně M IX. Plody mají velmi silnou slupku, chuti jsou příjemně sladce navinulé a vydrží do konce dubna i déle.

Hrušně:

A) Tržní odrůdy:

1. letní: Clappova*, Solarika, Williamsova čáslavka;
2. podzimní: Boscova lahvice*, Charneuská, Konference*, Thirriotova*;
3. zimní: Lucasova*, Madame Vertě*, Pařížanka.

B) Ostatní odrůdy:

1. letní: Červencová*, Williamsova červená* (Max Red Bartlett);
 2. zimní: Grossdemange*, Koporečka.
- Nově byly zařazeny: Neliska zimní*, Jeanne d' Arc*.
Odrůda Drouardova byla vypuštěna.

Vzhledem k tomu, že nemáme dosud naprosto spolehlivé podnože, působící zakrslý růst - i na kdoulích leckdy, zejména u některých odrůd, vyrůstají velké stromy, měli by zahrádkáři pěstovat na malých zahrádkách jen velmi omezený počet a to méně vzrůstných odrůd, které ať již na kdouli nebo na semenáči hrušňovém lze udržet na nízkých tvarech. Měly by to být z letních odrůd zejména Červencová*, Clappova*, Williamsova červená*, z podzimních Konference* a Thirriotova*, ze zimních Lucasova*, Mme Verté*, Grossdemange*, Neliska zimní* a Jeanne d' Arc*.

Tyto odrůdy se pro svou malou nebo střední vzrůstnost hodí pro čtvrtkmeny na hrušňový semenáč, pro malé tvary prostorové nebo na palmety na kdouli MA o to Clappova, Lucasova a Neliska zimní jen s mezišlechtěním nejlépe na hrušce Hardyho, Thirriotova přímo na kdouli MA, ostatní tj. Červencová, Williamsova červená, Konference, Mme Verté, Grossdemange a Jeanne d' Arc pro svou malou vzrůstnost se doporučuje i pro malé tvary a palmety pěstovat na hrušňovém semenáči. Pokud jde o Boscovu lahvičku*, lze ji s úspěchem pěstovat jen v I. hrušňové zóně, tj. v nadmořské výšce 200 - 350 m s průměrnou roční teplotou 8° v hlinitých, dostatečně hlubokých a záhřevných půdách. Jedině tam dosahuje své vynikající světoznámé jakosti. V nevhodných půdách a polohách trpí často kaménčitostí dužniny. Je lépe ji nahradit odrůdou Konference. Odolnost Boscovy lahvičky proti mrazu je malá. Pokud jde o nízké tvary a palmety, je nutno použít jako podnože kdoule MA, avšak jen s mezištepováním.

V listině povolených odrůd uvedené odrůdy Solanka a Koporačka se pro svou mohutnou vzrůstnost do malých zahrad vůbec nehodí.

Dalším problémem při pěstování hrušní na našich zahrádkách je otázka zimních odrůd. Všeobecně lze říci, že kromě výjimečně teplých stonovišť v I. hrušňové zóně, nemáme u nás mnoho poloh, kde by zimní hrušky dobře uzrávaly. Zejména nelze k běžnému pěstování doporučit v listině zapsanou odrůdu Pařížanka; avšak i odrůdy pro zahrádkáře doporučené, tj. Lucasova, Grossdemange, Jeanne d' Arc, Neliska zimní a Mme Verté, je nutno posuzovat s hlediska vhodného stanoviště. Nejlépe ještě, podle zkušeností, dozrávají hrušky Grossdemange, Lucasova a Mme Verté.

Většina zimních hrušek má svůj původ v teplých polohách Belgie a Francie a k běžnému pěstování u nás jsou většinou méně vhodné. Proto bychom neměli pěstovat zimních hrušek mnoho a je zbytečné rozšiřovat sortiment o další odrůdy.

Třešně:

A) Tržní odrůdy:

1. chrupky: Gemersdorfská, Hedelfingenská, Napoleono-va*, Těchlovická*, Thurn-Taxis, Troprihterova*;
2. srdcovky: Karešova*, Kaštánka, Rychlice.

B) Ostatní odrůdy:

1. srdcovky: Winklerova ranná.

Pokud pro zahrádkáře nebudou k dispozici typy třešni zakrslého růstu (jako kupř. amer. odrůda Lambert Compact) nebo podnože způsobující zakrslý růst (mahalebka tuto záruku nedává), nelze pěstování třešni v malých zahrádkách doporučit, uvážíme-li, že dospělý strom obsáhne svými kořeny plochu až 100 m². Měla by být proto otázka pěstování třešni záležitostí jen velkých zahrad a velkovýroby.

Problémem pěstování třešní je dále jejich cizosprašnost, která je komplikována neschopností vzájemného opylení některých odrůd tzv. inkompatibilitou. Více než u kteréhokoliv ovacného druhu je proto rozhodující při výsadbě jednak správná volba odrůd, které se vzájemně dobře opylují a dále pravost odrůd.

Opylovací poměry podle jednotlivých odrůd:

Gemersdorfská	- tmavá chrupka zraje VII/1 - 2, opylovač: Karešova, Kaštánka, Napoleonova, Thurn-Taxis;
Hedelfingenská	- tmavá chrupka, zraje VII/1, opylovači: Karešova, Napoleonka, Troprichterova;
Napoleonova*	- pestrá chrupka, zraje VII/1, opylovači: Karešova, Kaštánka, Troprichterova, Thurn-Taxis, Gemersdorfská, Hedelfingenská;
Těchlovická*	- tmavá chrupka, zraje VI/4 - VII/1, je cizosprašná, opylovací poměry nejsou zatím dokonale prozkoumány;
Thurn-Taxis	- tmavá chrupka, zraje VII/2, je cizosprašná, opylovací poměry dosud přesně nezjištěny;
Troprichterova*	- tmavá chrupka zraje VI/4 - VII/1, opylovač Kaštánka;
Karešova*	- tmavočervená srdcovka, zraje VI/2, opylovači: Kaštánka, Napoleonova, Thurn-Taxis, jedna z největších raných třešní;
Kaštánka	- tmavěčervená srdcovka, zraje VI/3, opylovači: Karešova, Napoleonova, Troprichterova;
Rychlice	- tmavočervená srdcovka, většinou se sklízí jako světlečervená, zraje V/4 - VI/1, je cizosprašná, opylovací poměry nejsou prozkoušeny;
Winklerová ranná	- hnědočervená srdcovka, zraje VI/2 - 3, opylovači: Napoleonova, Troprichterova, Kaštánka.

Dalším velmi závažným problémem při pěstování třešní je otázka červivosti plodů, kterou způsobuje moucha vrtule třešňová. Vzhledem k časnému zrání unikají červivosti odrůdy Rychlice, Karešova a částečně Winklerova.

Višně:

A) Tržní odrůdy: Kőröšská, Morela pozdní*, Vackova*.

B) Ostatní odrůdy: Královna Hortensie*, Záhoračka.

Oproti třešním lze pěstování višní doporučit i do nejmenších zahrádek. Višně štěpované na mahalebce lze většinou udržet v menším tvaru, zejména je-li pěstována jako keř. Obnova plodonosného obrostu je nutná a podle zkušeností z NDR by se měl provádět hlubší průklest 1X za 3 roky.

Pokud jde o nejmenší zahrádky, kde je možno pěstovat jen jeden stromek, lze doporučit pouze odrůdu

Morela pozdní* (správně višeň Moreillská), zralost VII/2 - 3, protože je samosprašná. Její plodnost je časná a bohatá, při koupi stromku nutno však dbát na odrůdovou pravost (s okrouhlými pupeny, nikoliv s pupeny špičatými). Tato odrůda vyžaduje dostatek vláhy a snáší i mírně zastíněné stanoviště.

Višeň Vackova* se hodí všude tam, kde je v zahrádce místo pro dvě višně. Plody zrají v druhé polovině června. Tato odrůda je cizosprašná a vhodným opylovačem je višeň Moreillská. Výhodou Vackovy višně je časná zrání plodů, nevýhodou je jejich nebarvivá šťáva.

Královna Hortenzie* je výborná višeň - skleňovka - pro zahrádkáře. Plody zrají koncem června až začátkem července. Je cizosprašná a opylovači nejsou zatím známi. Někdy a v některých podmínkách zejména je-li štěpování na ptáčnici, málo rodí. Je proto lépe ji štěpovat na mahalebce.

Slivoně:

1. mirabelka: Nancyská*,
2. renklody: Althanova*, Zelená renkloda*,
3. švestky a pološvestky: Ananasová česká, Domácí velkoplodá a její variety Bystrická aj.)*, Esslingenská, Lützel-sachsenská, Wangenheimova*, Zimmerova*,
4. slívy: Bryská*, Malvazinka*.

Slivoně a zejména švestka domácí se stávají, bohužel, na našich zahrádkách proskribovaným ovocem. Celý osud našeho světoznámého švestkařství je závislý na zdolání virové choroby - šarky. Úkolem zahrádkářů by mělo být okamžité vykácení a spálení každého stromu šarkou napadeného, úkolem našeho výzkumu vyšlechtění odrůd šarce vzdorných a našeho školkařství - šlechtit jen naprosto zdravé jedince.

V žádné zahrádce by neměla chybět zdravá švestka domácí, podle povahy stanoviště buď pravokřenná nebo šlechtěná na podnoží vyhovující stanovišti.

Pokud jde o odrůdy, je jich v listině povolených odrůd postačující množství. Z mirabelek Nancyská* zraje v 2. až 3. týdně srpna, je nejspolehlivější v plodnosti, sladká, aromatická, vyžaduje dostatečně vlhkou půdu. Z renklod Althanova* zraje koncem srpna až začátkem září. Je výbornou odrůdou, jak pro velkovýrobu, tak i pro zahrádkáře. Je sice cizosprašná, avšak je dobře opylována řadou slív a také Zelenou renklodou. Stejně jako Zelená renkloda je náročná na vlhčí a hlubší půdu, daří se však i ve vyšších polohách.

Zelená renkloda* zraje od poloviny srpna do začátku září je sice také cizosprašná, avšak opyluje se dobře švestkou domácí a Althanovou renklodou. Daří se vcelku ve stejných podmínkách jako Althanova renkloda, potřebuje však záhřevnější půdy.

Pokud jde o švestky a pološvestky, kromě švestky domácí, potřebují všechny dříve zrající ať Esslingenská* (VIII/2 - 3) Ananasová česká (VII/3 - VIII/1), Lützelsachsenská (VII/2 - 3) nebo Zimmerova* (VIII - 2 - 3) - bohaté půdy dostatečně vlhké a hlavně vysoce záhřevné. Jediná švestka Wangenheimova* (VIII/3 - IX/1) snáší i vyšší drsnější polohy.

Pokud jde o vlastní švestku domácí* a její variety, daří se jí nejlépe také v hlubokých, záhřevných a dostatečně vlhkých půdách, snáší však dobře i vyšší polohy.

Ze slivoní je nejranější Bryská* (VII/3), které se daří i v horších podmínkách vyšších poloh, nechybí-li vláha.

Oproti tomu Malvazinka* (VIII/1) vyžaduje teplé a chráněné polohy a živné půdy.

Pokud jde o opylovací poměry, Esslingenská se dobře opyluje domácí švestkou, Ananasová česká je samosprašná, Lützelsachsenská se opyluje Bryskou a Zimmerovou, Zimmerova švestkou domácí, Wangenheimova je samosprašná stejně jako švestka domácí a její krajové variety, Bryská slivoň se opyluje Lützelsachsenskou a Malvazinka renklodou Althanovou, Mirabelkou nancyskou a Zelenou renklodou.

Meruňky:

Bredská*, Maďarská*, Pavlot*, Rakovského*, Sabinovská*, Velkopavlovická*.

Pro meruňky jsou nejvýhodnější podmínky tam, kde je dostatečné množství tepla (průměrná teplota 9 - 10°) a sušší ovzduší. Pro zahrádkáře, kteří sázejí jen ojedinelé stromy, lze učinit výjimku. Zahrádkáři si však musí uvědomit, že v nepříznivých podmínkách stanoviště budou meruňky trpět podstatně více obávaným klejotokem a mrtvičným odumíráním větví, event. celého stromu. Také všude tam, kde se pravidelně vyskytuje prudké kolísání teplot v zimě a stejně i tam, kde se v době květu pravidelně vyskytují mrazy, je meruňka ovocným druhem nevhodným.

Vhodným tvarem je pro meruňku pyramidální koruna s vyšším kmenem (cca 1 m), aby meruňka v květu unikala často se vyskytujícím přizemním mrazíkům.

Méně vhodná je pro meruňku koruna kotlovitá, ježto při tomto způsobu pěstování koruny se často křehké větve vyламují. Kotlovitou korunu lze připustit pouze s patrovostí kosterních větví, tj. pěstovanou tak, aby jednotlivé kosterní větve byly od sebe vzdáleny 15 - 20 cm.

Pokud jde o podnože, je nejběžnější meruňkový semenáč. Pro chladnější oblasti a vlhčí stanoviště se hodí ze semenných podnoží St. Julien (Žilienka), z vegetativně množných Ackermannova slíva (Marunke), Brompton a jiné. Pro omezení poškozování kmene mrazem se často používá mezištěpování některými proti mrazu odolnějšími slivoněmi. Pokud jde o povolené odrůdy, je jednou z nejcennějších odrůda Maďarská*, zrající podle povahy stanoviště koncem července až počátkem srpna. Je vcelku odolná jak proti mrazům, tak i chorobám a je vhodná pro všechny účely.

Odrůdy Velkopavlovická*, Sabinovská* a Rakovského*

Prvá z nich zraje dříve, druhá stejně a třetí později než Maďarská.

Pokud jde o odrůdu Rakovského*, je to odrůdo celkem nenáročná a stromy dobře rostou i v chladnějších oblastech. Tam však v chladnějších letech špatně dozrává - špička plodu zůstává zelená. Odrůda Bredská* pocházející pravděpodobně z Holandska, patří mezi později zrající a doporučuje se méně pro malou odolnost proti mrazu v květu, menší plody a jen střední úrody.

Oproti tomu odrůda Pavlot* - středně zrající (pochází z Francie) - je pro zahrádky velmi vhodná, jak pro velikost plodu, tak i pro svou úrodnost i menší náročnost na půdu i polohu.

Veškeré v listině zapsané odrůdy jsou jako většina meruňek samosprašné.

Broskvoně:

A) Tržní odrůdy: Amsdenova*, Elberta, May Flower, Moravia*, Redhaven*, South Haven*;

ostatní odrůdy: Burbank July Elberta*, Fairhaven*, Halehaven*, Lednická žlutá, Champion,

Starking Delicious*;

Nově povolené: Diared*, Morettiniho ranná*, Fertilia Morettini*, Cardinal*.

Broskvoň je náročná na vysoké teploty v létě, kdy probíhá diferenciací květních pupenů. V nepříznivých (mokrých a studených letních měsících) diferencují květní pupeny jen na vrcholových částech letorostů a tvoří se množství tzv. nepravých květních výhonů.

Všeobecně lze říci, že by zahrádkáři v méně teplých oblastech neměli pěstovat ani odrůdy příliš ranné (May Flower, Morettiniho ranná, Diared, ani příliš pozdní (Elberta), nýbrž jejich pozornost by se měla soustředit na skupinu broskví zrajících postupně od 1. poloviny srpna nejpozději do poloviny září, neboť pouze u nich je záruka kvality a dokonalého uzrání plodů.

Nejrannější z broskvoní zapsaných v listině je odrůda **Morettiniho ranná***, která podle údajů př. Jašíka z Valtic uzrává 10 dnů před May Flower tj. měla by i v Čechách být zralá koncem června až počátkem července. Je to broskev menší se žlutobílou dužninou. Stará odrůda **May Flower**, bělomasá, zraje podle okolností dříve či později v červenci.

Nově zapsaná odrůda **Diared*** má plody kulaté, tmavočervené, které uzrávají 30 dnů před odrůdou Redhaven, tj. v rozmezí 10 - 20. července (podle Jašíka).

Skupinu broskví zrajících od 20. července do 10. srpna reprezentují v listině odrůdy Amsdenova* - bělomasá, a novější žlutomasé a vysoce atraktivní odrůdy Fertilia Morettini* a Cardinal*. Mezi těmito odrůdami a odrůdou Redhaven uzrává žlutomasá odrůda Starking Delicious*. Zkušenosti s touto odrůdou neodpovídají plně chvále zahraničních ceníků. Plody jsou jednak příliš plstnaté, pecka se neuvolňuje dobře od dužniny a zejména v prvních letech plodnosti nedosahují plody zdaleka uváděné velikosti.

Nejznámější odrůda světového významu Redhaven uzrává od 10. - 20. srpna. Je vysoce perspektivní odrůdou nejenom pro velkovýrobu, ale i pro zahrádkáře, zejména pro vysokou plodnost, kvalitu ovoce (žlutomasá), červenou barvu slupky a odolnost proti nízkým teplotám. Hodí se výborně k jídlu i k zavařování. V období mezi odrůdou Redhaven a South Haven zraje domácí odrůda **Moravia***, která velmi dobře obstála v loňské, pro broskvoně nepříznivé zimě. Její předností je, že kvete po celé délce výhonu. Plody má veliké (až 22 dkg), vyrovnané. Je to broskev žlutomasá.

10 až 12 dní po odrůdě Redhaven uzrává řada dalších žlutomasých odrůd zapsaných v listině povolených odrůd, které jsou vesměs velmi dobré pro pěstování na zahrádkách a to vysoce úrodná odrůda Fairhaven*, odrůda South Haven*, Burbank July Elberta* a Halehaven*.

Asi za 15 dní po Redhaven uzrává další domácí žlutomasá odrůda Lednická žlutá, která se ukázala jako vyjimečně odolná proti zimním mrazům i jarním mrazíkům v květu. Výborně se hodí jak k jídlu, tak i na kompoty. Jen barva slupky není dostatečně atraktivní.

Odrůda **Champion** je bělomasá a uzrává kolem 15. září. Je poslední povolenou odrůdou, které se daří i v chráněných vyšších polohách. Hodí se pouze k jídlu.

Odrůda **Elberta** je sice odrůdou světového významu, u nás však se hodí pouze do nejteplejších oblastí (jižní Slovensko), protože v jiných polohách špatně dozrává a plody jsou méně kvalitní. Je to výborná odrůda konzervářská.

Napsal: Dr. Bouchal - Vydává pro své členy Český ovocnářský a zahrádkářský svaz, ústř. výbor v Praze.